

Lex ROTH

"Ons Sprooch an ons Kultur si ganz séier ermëlzt"

Den Här Lex ROTH as President vun der "Aktioun
Lëtzebuergesch" a Conseiljhe am Kulturministär.

forum: Wëi gesi Dir d'"Lëtzebuurger Aart"? Wat gët
et doru fir Iech Spezielles?

Lex Roth: Dat as relativ schwéier, grad wi wann ee
wëllt d'Eegenaart vun engem Land hei
ronderëmmer beschreiwen. Do kënnt ee vun der Men-
talitéit schwätzen, mä dat as zimlech vague. An
der Spezifitéit leie mat Sécherheet Elementer vun
der Geschicht, Elementer vun der Kultur aus der
Géigend, vun der Sprooch ganz sécher. Ech hu scho
méi wi eng Kéier gesot, dass eis Eegenaart am
Fong geholl an där typescher Mëschung vu Leit,
vu Kultur a Sprooch läit. Mä fir eng Aart, eng
Eegenaart ganz genoe ze cadréieren, dat as fir
d'Lëtzebuurger genoe su schwéier wi fir d'Fransou-
sen oder d'Däitsch oder virun allem d'Belsch. Nët
méi spët wi gëschet huet z.B. de Chef vun der
däitscher Delegatioun zum Kulturvertrag op der
Pressekonferenz als leschte Saz gesot, si hätte
bei hierem Tour duerch d'Land a bei deene Ge-
sprécher festgestallt, dass mir eis a ganz villem
vun den Däitschen géifen ënnerscheeden an dass ee
wierklech eng Kéier misst heihi kommen, fir ze ge-
sin, dass mir mir wieren, dass mir anescht wieren,
mä dass jhust aus där Differenz tëscht hinnen
an äis sech vill Guddes kënnt entwéckelen.

Mir sollen ons ëmmer erëm bewusst sin,
dass mir fir d'Fransosen dat sin, wat fir ons
Liechtenstein as; mir si fir d'Ausland éischter
eng Kuriositéit, quitta dass mir op politeschem
an op internationalem Plang e volle Partner sin,
an si huelen ons och seriö. Dat ass gutt esou.
Firwat solle mir Lëtzebuurger nët grad esou gutt
kennen dichtet Leit hun wi anerer, ëmgedrëit solle
mir nët mengen, mir missten ënnert onsen 300.000
dee selwechte Potential u Leit, un Intelligenz an
och u Kultur hun wi mëngetwegen e Land wi Däitsch-
land oder wi Spuenien.

forum: Sécher as d'Sprooch fir d'Lëtzebuurger
Aart e wichtegt Element. Wëi gesi Dir
d'Roll vun onser Sprooch am Kader vun der natio-

nalier Identitéit? Wat kann ënnerholl gin fir
d'Sprooch ze beliewen?

L.Roth: 'T as kloer, dass eis Sprooch eng Roll
spillt an onser Egenaart, an onser Identitéit, an
ech géif esouguer soen eng vun deene wichtigsten.
Ech behaapten dat nët blannemännerches. Ech hat
mat Dausende vun Auslänner ze din an deene 7 Joer
wu mer Sproochcoursen hale fir Auslänner. Déi

Romain Lenertz, in: L.L. 16.10.81

soen engem och, dass, subal si ugefaang hun, sech an d'Sprooch eranzeknéien, se sech besser hei gefillt hun. Dat heescht jo awer och, vun däer anerer Säit erbäi gekuckt, dass eis Sprooch wierklech en Identitéitselement as. Dat as nët pejorativ anzekucken. Mir hun eng Sprooch hei di mer alleguerter verstin, dat as d'Lëtzebuergesch, an et kënnt kee Mënsch derlaanscht, deen et éierlech mengt, fir ze soen, dass dat e ganz wichtegt Element vun onser Identitéit as.

forum: Wi gëift Dir dann Äer Vereenegung, d'"Aktioun Lëtzebuergesch", aschätzen, wann ee mierkt, dass gewësse Kreesser d'Sprooch gär gëife benotzen fir anerer auszuschléissen? Kann eng Iwerbetounung vun der Sprooch nët zu enger gewësser Friemegeindlechkeet féieren?

Lex Roth: Vu mir aus gekuckt -an do hat ech ëmmer d'absolut Majoritéit vum Komitee vun der "Aktioun Lëtzebuergesch" hanneru mer grad esou gutt wi vun de Memberen- huet nach ëmmer dee Saz gegollt: 'T kann ee fir eis Sprooch sin, mä dat därff nët heeschen, dass een duerfir géint di aner Sproochen as. Eis Sprooch as doutsécher derwäert als Element vun eiser Identitéit versuergt, an der Rei gehal ze gin. Si as derwäert, dass mir oppasse, wéi wäit aner Sproocher wi Franséisch an Däitsch zevill staark gin an deem Sënn, dass ebemol zevill Lëtzeburger mengen, 't kënnt ee gewësse Saache nëmme méi op Däitsch oder Franséisch man. Ech mengen, doraus geet kloer er vier, dass de Grondgedanke vun der "Aktioun Lëtzebuergesch" nët as, mat der Sprooch géint anerer ze goen - da gëng Der mech ganz séier nët mi dra gesin-; an deem Veräin as di grouss Majoritéit derfir, dass eis Sprooch nët geholl gët als Spierspëtzt géint aner Leit. Emgedreint muss een awer soen, dass an eise Veräin, grad wi an aner Veräiner, grad wi a Parteien, jiddereen e Recht op säng Meenung huet, suguer op eng Meenung di vläicht iwwerspëtzt as. Dat Ganzt as eng Fro, ob een da nach bereet as ze diskutieren oder nët. Wa natierlech di Diskussioun affektiv geluede gët, dann huet ee besser, 't schneid een se of an 't waart ee bis di eenzel Positionen sech e bëschen ofgekillt hun an 't fänkt een erëm eng kéier un.

forum: Dir hutt vierdru gesot, ons Lëtzeburger Aart gëif bestoen opgrond vun enger Mëschung vu Populatiounen asw. iwer Jorhonnenter ewech. Et as och ernimmt gin, dass jidgereen d'Recht soll hun anescht ze sin. Dohir mëng Fro: Well ons Egenaart sech och an Zukunft souwiso entwëckelt, wa mer ons dann opman zu deene Friemen di bei ons sin an hierer Kultur, kann da nët eng Dynamik entstoën, di ons heiteg Identitéit vläicht e bësselchen ännert? As dat nët vläicht wuel esou gesond wi wann se beaflosst gët vun der Mediekultur, di trotz allem d'Tendenz huet uniformiséiert ze sin a kaum nach Egenaarten ënnerstëtzt? As dat nët eng Erausforderung, di mer mussen opgräifen?

Lex Roth: Sou wi mir hei leien, as ët kloer, dass ons Egenaart, wat een och ëmmer dorëmmer versteet -ganz vill beaflosst gët vun deem wat iwert di franséisch- an däitsch-sproocheg Grenzen hei erakënnt. 'T as kloer, dass wa mir vu 6 oder 7 Joer un déi zwou Sproocher léieren, dass mir dann och ganz vill vun der Kultur vun deenen zwou Sproochgebieder erakreien. Dee Volet as ganz staark an e gët nach ëmmer méi staark, wat d'Scolaritéit ëmmer méi wäit a méi eescht bedriwe gët. A wat méi Lëtzeburger op auslännesch Universitëite gin, wat se ëmmer méi auslännesch Kulturelementer mat erabringen, déi sech mësche mat deem, wat hei as. Mä do kënnt awer bei äis derbäi, dass mir

e Prozentsaz vun Auslänner heibannen hun, deen den héchsten aus Europa as. An doriwer eraus sin, wat d'Portugiesen ubelaagt, an deene leschten 20 Joer esou rapid esouvill Leit komm, dass mir, dee klunge Gräppchen dee mir sin, d'Integratioun nët mi su einfach packen. Doduerch hu mir et méi schwéier, well eng Aart "Integratiounssaturatioun" entsteet. Dat as op däer enger wi op däer anerer Säit schued, mä ganz kloer muss all verstännege Lëtzeburger zouginn - grad wi an anere Länner - dass och eng Mëschung vu Kultur nëmme gesond ka sin. Enner Mëschung verstin ech awer nët Verfälschung! Well et wir falsch, wa Géigende wu eng grouss Ballung vun Auslänner as, wann z.B. d'Gemeng Fiels eng total portugiesesch Gemeng géif gin, och kulturell gekuckt. Do misst een awer méi differenzéiert kënnen drüber diskutieren. Mir sin ebe nëmme e klunge Kéipchen. Dat wat mer u Kultur an u Sprooch hun, as ganz séier ermëlzt, well et nët ganz staark as, nët op enger immens breeder Basis steet. Dat as ganz schnell ermëlzt duerch riseg Kulturgebieder wi di däitsch oder di franséisch. Eis Situatioun as nët d'selwecht wi wa mer suguer dee selwechte Prozentsaz Auslänner an Däitschland oder a Frankräich hätten. An suguer do fänken s'un ze kënnen ënnert deem riseg groussen Afloss vun Auslänner di do erakomm sin. A bei äis as de Prozentsaz 3-4-5 mol su grouss wi bei hinnen.

forum: Kënnt een sech da nët virstellen, dass an Zukunft méi Elementer vu Kultur vun deene frieme Matbierger mat zum Droë këimen an onse Kulturprogrammer, an doduerch fir si wéi fir d'Lëtzeburger den Zougank zum anere senger Kultur gëif erliichtert gin? Et as jo erëischt da wann ee gesäit, dass deen aneren nët nëmme een as dee säng Muskelkraaft kann a-setzen, mä dass en och gewëss kulturell Wäerter mat sech drëit, wou och een Zougank vun engem zum aneren op enger méi fairer Basis méiglech as.

Lex Roth: Hei vum Ministère aus hu mir d'ASTI bei hiere Beméiungen ëm d'Integratioun ëmmer esou wäit gestäipt wi mer konnten, an och de Minister as domat komplett d'accord. Wat elo d'Animation culturelle ugeet, do vertriede mir d'Thes, dass et nët um Ministère as, fir de Leit dobaussen ze soe, wat se sollen organisieren. Déi Gemengen, déi mir elo dofir eraussichen, kënnen mir eventuell op esou Aktivitéiten mat den Auslänner opmierksam man, hinnen der ubidde, wann se nët selwer drop kommen, mä dat as nët schlechte Wëllen. Fir äis as dat genee d'selwecht, ob een eng italesch oder portugiesesch oder eng lëtzebuergesch Grupp engagiert fir d'Animation culturelle. Mir sin am Géigendeel frou, wann dat de Fall as. Well e Ministère huet jo och en Interessi drun, dass bei esou enger grousser Konzentratioun vun Auslänner d'Lëtzeburger an d'Auslänner zesummebruecht gin, well do jo och Problemer a Spannungen an Onverstand an Aggressiounen ofgebaut gin, déi fir jiddereen hei am Land jiddefalls keen Avantage sin.

forum: Wéiwäit gesi Dir, dass d'Sprooch den Ausdrock vun enger Mentalitéit as oder ëmgedreit d'Mentalitéit eng Sprooch definéiert? Wéiwäit gëng da, wann d'Sprooch gëif verschwannen, d'Mentalitéit och änneren? Kann z.B. de ganz staarken Afloss vun der däitscher Televisioun zu Lëtzebuerg eng Mentalitéitsännerung bewierken?

Lex Roth: Eischtens gleewen ech guer nët drun, dass d'Sprooch verschwënnt. Mä 't kënnt emol sin, dass se esouwäit zesummege-

quetscht gët, dass een iwerhaapt näischt méi erëmerkennt, dass mer da besser hätte riichteweck däitsch oder franséisch ze schwätzen. Wann elo d'lëtzebuergesch Sprooch et nët derwäert wär, wa Leit wi Marcel Reuland, Robert Bruch, Tit Schroeder, Guy Rewenig, Guy Wagner, Norbert Weber, Paul Greisch, Roger Manderscheid a wéi s'och ëmmer all heeschen, nët an deene leschte Joere nach gewisen hätten, dass an där Sprooch esou vill läit, dass wierklech se derwäert as, verschafft ze gin. Ech gin Iech d'Beispill vum Guy Wagner: De Guy Wagner, dee vierun 2-3 Joer sech ebeemol un d'Lëtzebuergecht gin huet, huet mir riichteraus gesot: Ech hun ët als eng Erausfuerderung ëmfonnt, fir mech selwer emol dodranzeknëien, an dun hun ech eréischt gesin, wéivill draläit. Wann där Leit, di mat Sécherheet nët di dommst sin an déi ee sécher nët als Fanatiker ka verkafen, eis weisen a soen, das di Sprooch ët derwäert as , da soll een s'och nët ermëlze loossen.

Fir elo vun der Sprooch op d'Mentalitéit ze schléissen, do as d'Fro mer nët kloer. As de Fransous an der Mentalitéit doduerch een aneren wi den Italiëner, dass en eng aner Sprooch schwätzt, oder kann ee nët éischer soen, dass d'klimatesch Verhältnisser och d'Sprooch bëaflossen? Wat ee méi an de Norde kënnt z.B., wat d'Sprooch méi knacken. Ech hu jiddefalls ëmmer déi Impressioun. An am Süde verlafen d'Sproochen ëmmer méi aneneen, gin s'ëmmer méi crëmeg, am Klank méi ofgerënnt. Eis Südlänner si jo sécher méi nervös, mir si fir si méi flegmatesch. A wa mir d'Schwede kucken, gesi mir si als méi flegmatesch. Dat as mäin Emfannen, mä fir dat als Theorie dohinzustellen..... Ech fanne nët, dass d'Sprooch onbedéngt d'Mentalitéit muss erëmgin, an d'Mentalitéit d'Sprooch. Ech mengen, et sin och eng ganz Partie aner Aflëss do derbäi.

forum: Mir soen Iech merci, Här Roth.